

Moldova a 2016. novemberi elnökválasztás után

Barabás T. János

E-2016/30.

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szerkesztés és tördelés:

Tevelyné Kulcsár Andrea

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

Fax: + 36 1 279-5701

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.gov.hu>

© Barabás T. János, 2016

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2016

ISSN 2416-0148

A szocialista párti vezető, Igor Dodon nyerte meg a 2016. novemberi moldovai elnökválasztást. Fő politikai üzenete szerint normalizálni kívánja Oroszországgal a gazdasági kapcsolatokat, amelyek az uniós társult tagság 2014-es moldovai elnyerése óta jelentősen megromlottak. Külpolitikai váltásra mégsem számíthatunk: Dodon elkötelezte magát az uniós integrációs folyamat folytatása mellett, és az alkotmány is erősen korlátozza az elnök befolyását. Dodon riválisa Maia Sandu, a Nyugat-barát ellenzék vezetője volt, akinek hiteles korrupcióellenes retorikája hatására a románbarát tábor eltávolodott a korábbi Filat-kormány banksikkasztási ügyétől. A 2018-as parlamenti választásokig várhatóan kiújulnak a tüntetések, erősödik a (többnyire a külföldiek által gerjesztett) társadalmi elégedetlenség. Miattuk pedig veszélybe kerülhet az állam gazdasági konszolidációja és nyugati integrációja is. Magyarország – Romániával, a V4 többi államával, a baltiakkal és Bulgáriával együtt – az EU „Moldova barátai” csoportjához tartozik. Fontos feladatunk, hogy az elkövetkező két évben kiemelten támogassuk Moldova gazdasági megerősödését és uniós integrációját.

A VÁLASZTÁS EREDMÉNYE

Az Oroszországgal való kapcsolatok szorosabbra fűzését óhajtó Igor Dodon, a Moldovai Köztársaság Szocialista Pártjának (*Partidul Socialiștilor din Republica Moldova*, PSRM) elnöke nyerte meg a 2016. november 13-án tartott moldovai államfőválasztás második fordulóját. A [választási bizottság](#) közlése szerint Dodon a szavazatok 52,16 százalékát szerezte meg. Ellenfele, a jobboldali Akció és Szolidaritás Párt (*Partidul Acțiune și Solidaritate*, PAS) elnöke, a Romániával való uniót támogató Maia Sandu 47,84 százalékot kapott. A média és a külföld drámáinak, a Nyugat és Kelet közötti geopolitikai küzdelemnek láttatta a két politikai tábor versengését, de az új elnök első megnyilvánulásai és az őt is szorító körülmények inkább az eddigi EU-integrációs lépések folytatását sejtetik – még akkor is, ha ezt a politikai retorika kevésbé fogja követni.

Dodon fő választási üzenete az állam szuverenitásának az erősítése és – azzal összefüggésben – az Oroszországgal való kapcsolatok javítása volt, Sandu részéről pedig a korrupció elleni harc került előtérbe.

Oroszország 2014, azaz a moldávoknak az uniós társult tagságra irányuló kérelmének a teljesülése óta [lazított a gazdasági kapcsolatokon](#). Az agrártermékek importjának korlátozása mellett Moszkva több alkalommal a gázellátás megszüntetésével is megfenyegette Chișinău-t. A „normalizálás” fejében Oroszország esetleg elvárhatja Moldovától, hogy az uniós társult tagság helyett a Független Államok Közösségéhez közeledjen inkább. Ezt egy választási kampányban ki is lehet mondani, de kormányzati pozícióban lehetetlen megvalósítani, hiszen még a pénzügyi, gazdasági feltételek sincsenek meg hozzá. Dodon szocialistáinak relatív többsége van csupán a törvényhozásban, így egy külpolitikai irányváltásnak a parlamenti támogatása sem lenne meg.

Az oroszbarát politika hangsúlyosabbá válásának igazi oka az ukrajnai válság elhúzódása, amely jegeli az uniós integrációt, és elijeszti a nyugati befektetőket. A PSRM rövid távú gazdasági kitörési lehetőségeket keres. Ezzel együtt Dodon környezete várhatóan kísérletet fog tenni a Nyugat és Kelet közötti külpolitikai „egyensúlyozásra”, de a következő, azaz a 2018-as választásokig a költségvetés finanszírozása az Európai Unió és a Nemzetközi Valutaalap együttműködésétől függ – ami jól jelzi a politikai irány meghatározottságát. Dodonéknak azt is észre kell venniük, hogy a Kreml az elmúlt években igen jelentősen [csökkentette a tiraszpoli rezsim segélyezését is](#).

A mostani elnökválasztási kampány során a politikai ellenfelek üzenetei közötti különbség – az erőteljes külföldi információs támadások ellenére – tompult. Sandu kihagyta a románbarát szólásokat, hogy minél több szavazót meg tudjon szólítani, Dodon pedig visszafogta az oroszbarát üzeneteit. Időközben Sanduékról kiderült, hogy [pénzt fogadtak el oligarcháktól](#), és küldöncöket küldtek Moszkvába, Dodonékat pedig szintén finanszírozzák ugyanazok a „kétes urak”, és kapcsolatuk van a romániai szocialistákkal.

A VÁLASZTÁS HÁTTERE

A chişinăui kormány 2016 júliusában aláírta a Nemzetközi Valutaalappal azt a megállapodást, amely további IMF-hitelek elérésére ad lehetőséget, hogy elősegítse a külföldi befektetők bizalmának javulását és a költségvetés konszolidálását. Szeptemberben kedvező gazdasági adatok jelentek meg az országról, melyek szerint az éves GDP-növekedés a vártnál nagyobb, 2 százalék, míg a költségvetési deficit a hitelezők által is elfogadható 3 százalék lesz. A jó hírekben nem tértek ki arra a kevésbé kedvező tényre, hogy a gazdaság konszolidációját a belső fogyasztás növekedése tette lehetővé, nem pedig az exportnak, az építkezések számának vagy a termelésnek a növekedése. Moldovának jövőre komolyabb reformokra lesz szüksége a növekedés fenntartásához. A gazdasági növekedés tehát az elnökválasztás igazi – bár közvetett – tétje, hiszen a moldáv identitás kérdései nem változtak lényegesen az elmúlt években.

A második legfontosabb parlamenti ellenzéki erő, a Moldovai Köztársaság Kommunista Pártja (*Partidul Comunistilor din Republica Moldova*, PCRM) szeptemberben lemondott az elnökválasztási küzdelemben való részvételről, ezt követte Marian Lupu demokrata párti elnök kilépése a választási kampányból. A csak alacsony népszerűséggel bíró formációk lépése a politikai alkuk megkötését segítette elő. Megkésve, de októberben létrejött a programja szerint Nyugat-barát, oligarchiaellenes választási koalíció. Államfőjelöltjük Maia Sandu volt oktatási miniszter volt, és fő feladatuknak az államfőválasztás első fordulójára (október 30.) való felkészülést tekintették.

A szocialisták következetes és fegyelmezett parlamenti politizálással teremtették meg magukról a stabil párt imázsát. Sandu megkésve, de sikeresen építi a saját táborát, a politikai küzdelem tehát a jövő évi parlamenti választásokig kiegyensúlyozott lesz.

Moldova parlamentáris köztársaság, de az államfő, akit korábban parlamenti döntéssel, egy nemrég bevezetett törvény szerint viszont ma már népszavazással választanak meg, éppen a legitimitációja erősödése miatt növekvő fontosságra tett szert – elsősorban azért, mert ő elnöklí a biztonsági tanácsot, amely a kül- és belpolitikai stratégia fő alakítója. Ugyanakkor meghatározza az államfői politikát az is, hogy hazájának egyetlen modernizációs programja van: az uniós integráció. Évente mintegy 200 millió eurót kap Chişinău Brüsszeltől. Ez, valamint az IMF-támogatás és a belső források együttes összege már elegendő az alapvető infrastrukturális fejlesztéshez és a gazdaság stabil növekvő pályára állításához. Ezt pedig egyetlen más külföldi hatalom sem tudja vagy hajlandó felülmúlni. A moldávok aggódva tapasztalják, hogy Oroszország még a szakadár Dnyesztermellék (PMR) sem tudja gazdaságilag megfelelően fenntartani: Tiraszpolban rendszeressé vált az áruhiány, nő a munkanélküliség, tovább süllyed az életszínvonal.

Az új moldáv elnöknek a társadalom megosztottságát kell tompítania, nem vállalkozhat külpolitikai hajtűkanyarokra. Ezt jól érzékeli az ország leggazdagabb vállalkozója, a kormánykoalíció nacionalista tagjának, Moldova Demokrata Pártjának (*Partidul Democrat din Moldova*, PDM) a tényleges vezetője, [Vladimir Plahotniuc](#) is, aki a választások után azt nyilatkozta, hogy folytatódni fog az EU-integráció. A moldávok több mint fele az orosz tévéadásokat nézi rendszeresen, egyharmaduk Plahotniuc médiáját kedveli, a többiek pedig főleg a romániai kötődésű adókat követik. Igor Dodon köztársasági elnök fő támasza a nyilvánosság felé Plahotniuc médiája (a Publika TV, a Realitatea Tv, a *Hotnews.md* hírportál, illetve a két napilap, az *Adevarul* és a *Timpul*) lesz. Segít megvilágítani a politikai viszonyokat, hogy Plahotniuc a fő tévécsatornáját, a Publika TV-t egy román nagyvállalkozótól, Octavian Vântutól vásárolta meg, a romániai szociáldemokraták ([PSD](#)) [akkori tanácsadója, Cosmin Guşă közvetítésével](#). A korrupció miatt jelenleg börtönbüntetését töltő Vantu a moldovai románbarát média megteremtése fejében annak idején mentesült az adóhátraléka kifizetésétől. Ez a média viszont ma egyre kritikusabb Bukarest politikájával szemben – úgyhogy van mit átgondolniuk a román politikusoknak.

A Nyugat-barát politika mellett kötelezte el magát Plahotniuc két üzlettársa is: Pavel Filip kormányfő és Adrian Candu házelnök. A belpolitika gazdasági háttere tehát rácáfol a külföld által ideológiailag megosztottnak látott társadalomképre. A Plahotniuc által létrehozott [Moldovai Üzletemberek Társaságának](#) a tagja az összes fontos moldáv vállalkozó, az említett politikusokon kívül Dorin Drăguţanu, a Moldovai Nemzeti Bank elnöke, illetve Valeriu Lazăr gazdasági miniszter is. A tagok kölcsönösen érdekeltek egymás ingatlan-, export-, üzemanyag- és médiaüzleteiben – a kis országban egyetlen elit létezik. A [konzervgyári és vadásztársasági](#) érdekeltségei

révén még az új államfő, de korábban ellenzéki vezető Igor Dodon is benne van a közös üzletben.

A moldovai politikai elitet ezért fel lehet fogni egy üzletember-hálózatként is, amely viszont már nagyrészt az EU-hoz kötődik, mind a kereskedelem, mind a gyártás tekintetében. Oroszországnak a moldáv külgazdaságban való részesedése 7 százalék alá csökkent, az Európai Unióé 60 százalék. Ez utóbbin belül a fő partner Románia lett (20 százalék). Tény viszont, hogy Moldova az orosz relációból tudja fedezni az energiaszükséglete jelentősebb részét, és egyelőre a moldáv agrártermékeknek is inkább kelet felé lehet piacot találni. A Moldovában gyártással, bémunkaiparral jelen lévő nyugati befektetők pedig különösebb gátlás nélkül vállalkoznak a szakadár Dnyeszter-melléken is (pl. a textil- és építőanyag-iparban). Az ország összetett, labilis külgazdasági helyzetét elemezve arra a következtetésre juthatunk, hogy az érintett felek az egyensúly megtartásában érdekeltek.

ZAVAR A ROMÁN NEMZETPOLITIKÁBAN

A románbarát politikai tábor nemcsak kormányzásuk idejének banksikkasztási botránya sújtotta, de a [román nemzetpolitika is megosztott](#). Így az elnökválasztáson alig 2 százalékot elért Mihai Ghimpu, a fő moldáv unionista parlamenti formáció, a Liberális Párt (*Partidul Liberal*, PL) elnöke a nacionalista vezérség kérdésében éles szóváltásba került a romániai unionista tábor vezető egyéniségével, Traian Băsescu volt államfővel, a Népi Mozgalom Párt elnökével.

A rengeteg korrupció és manipuláció miatt a román nacionalista táboron belül bizalmatlanság alakult ki. Ezt tükrözi, hogy pénzügyi csalás, román vízummal való kereskedés és sikkasztás miatt Romániában bírósági eljárás folyik, melynek fő vádlottja, Doina Moinescu a hírszerzői múltját is felfedte – hogy azzal volt főnökeire hárítsa a felelősséget. Moinescu ezredes a 2006-os eltávolításáig [a román Külföldi Hírszerző Szolgálat \(Serviciul de Informații Externe, SIE\) chișinăui főnöke](#) volt, diplomáciai fedésű pozícióban. Neve felmerült az ottani nagykövetség korrupciós ügyei kapcsán is. A vád szerint egyik diplomata-hírszerző beosztottja magyarországi pénzmosásban és csempészésben is részt vett. A csoportot azért szüntették meg, mert kiderült, hogy az általa vezetett Moldovai Román Üzleti Központ chișinăui épületének a tulajdonosa az orosz katonai titkosszolgálat (GRU) üzletember-ezredese. Az ügy hátterében romániai hatalmi harc is áll: az Elnöki Hivatal és a SIE között feszültségek vannak, Klaus Johannis államfő a SIE igazgatójának lemondását kérte. Moinescu jelenleg a moldovai szabadkőműves páholy egyik vezetője. Látványosan Oroszország nyerte meg a moldovai titkosszolgálati vetélkedést: számos románbarát politikusról derült ki, hogy oroszokkal üzletelnek. Az [orosz információs hadviselés eszköze](#), a háborúval, véres konfliktussal való riogatás főleg az internetes portálokon jelenik meg. A valóságban a románbarát tábor jelentős sikert ért el, hiszen Sandu magas támogatottsága előrelépést jelent.

Szomorú tény, hogy a román nemzeti tábor zavaraival együtt megjelent a [magyarellenesség](#) is: a bukaresti tévéadók beszélgető műsoraiban a moldovai választási kampány idején többször is megjelent az „oroszbérenc, barbár magyarok” rémképe.

GEOPOLITIKAI KÖRNYEZET

Moldován keresztül halad a Balkán felé egy orosz érdekeltségű, európai szinten közepes fontosságú gáz-, illetve egy magasfeszültségű vezeték. Versenyhelyzet van viszont az amerikai támogatású AGRI projekt (az azeri cseppfolyósított gáznak a konstancai terminálhoz történő szállítása) és a Déli Áramlat (a Bulgáriába irányuló orosz tengerfenéki gázvezeték) között – ugyanis mindkettő erőteljesen politikai meghatározottságú. A helyzet összetettségét jelzi, hogy az AGRI-ért nem lelkesedik az elvben szövetséges Törökország és Bulgária, ugyanakkor kétséges a Déli Áramlat bulgáriai fogadása és az orosz finanszírozási képesség is. Az AGRI georgiai gázvezetéke az orosz haderőt ott állomásoztató, szakadár Abházia határvidékén halad, ami óvatosságra inti az azeri szállítót. Valószínűleg hasonlókat akar elérni a Kreml a Dnyeszter-mellék révén is.

Az energiapolitika, a közel-keleti válság, a migráció révén is a nagyhatalmak erősíthetik a pozíciójukat a Fekete-tenger térségében. Az Amerikai Egyesült Államok fokozottabban koordinálja a szövetségesei együttműködését, erősíti romániai légierjét, rakétaelhárító képességeit. Oroszország pedig flottát fejleszt, és a Dnyeszter-mellék egyre aktívabbá váló orosz békefenntartói lassanként úgy szerepelnek, mint a szevasztopoli támaszpont előretolt helyőrsége.

A fekete-tengeri térségben két komolyabb katonai erő létezik: az orosz és a török. Románia – amerikai segítséggel – szintén a jelentősebb haderővel bírók közé próbál kerülni (hadgyakorlatokkal, rakétavédelmirendszer- és haderőfejlesztéssel). Ankara észleli Bukarest azon igyekezetét, hogy Georgia „védhatalma” akar lenni, és meg kívánja szerezni a legfejlettebb amerikai katonai technológiát (az F-16-os vadászbombázókat). Egy amerikai érdekeket képviselő román–ukrán–grúz–azeri tengely létrejötté egyben egy *cordon sanitaire* lehetne az EU számára, de csökkenené Törökország stratégiai fontosságát. Annál is inkább, mert a Perzsa-öböl térségében kialakult orosz–iráni–kínai együttműködés szintén háttérbe tolja Ankarát. A török fél pedig nem lesz szégyenlős, ha az érdekeit kell érvényesítenie, hogy ne legyen új hatalmi bróker a Fekete-tengeren, és ne csökkenjen a befolyása. Mindezt várhatóan elsősorban az energiapolitika révén igyekeznek majd elérni. Ezek az orosz–török közös érdekek nem segítik elő Moldova energiafüggetlenségét.

Nem meglepő Németországnak és az Európai Uniónak a fekete-tengeri biztonsági térséghez való viszonya. Berlin és Brüsszel fontosabbnak tarja a török kapcsolatot, mint egy román–grúz–ukrán–azeri tengellyel való együttműködést, és nem támogatják a fekete-tengeri egységes NATO-haderő kialakítását, új biztonsági

képességek fejlesztését vagy a közös energiapolitikát. Természetesen nem ellenzik az Egyesült Államok helyi elképzeléseit, de passzívan állnak hozzá, amint az a 2016. júliusi varsói NATO-csúcstalálkozón is kiderült. Németország ezen óvatos politika jegyében aktív szerepet vállal az EBESZ-ben a Dnyeszter-mellék rendezésének ügyében – a siker kevés reményében. Nem várható tehát a térség energiapolitikai és biztonsági viszonyainak a gyors tisztázása.

Moldova stratégiai fontosságát növeli, hogy a polgárháborús Ukrajna határolja, s az országban zajló folyamatok egyre szorosabb összefüggésben állnak az ukrajnai eseményekkel. Ukrajnában a Minszk-2 egyezmény érvényesítését a Nyugat az Oroszország elleni szankciók folytatásával igyekszik elérni, a Kreml viszont blokkolni szeretné az amerikai befektetési alapok ukrajnai és esetleges moldovai terjeszkedését. A donbaszi tűzszünet gyakori megsértése a nyugati befektetők elijesztését is szolgálja.

A moldovai politikai elit hatalmi patthelyzetként és hosszú távon megmaradó válságként fogja fel a térség eseményeit: középtávon nem számítanak a geopolitikai feltételek gyökeres megváltozásával. Nem várható jelentős külföldi katonai erő kiépítése a határainál, ugyanakkor erőteljes változást jelent az információs hadviselés ijesztő mértékű felfutása. Magyarán: a külföldi hatalmi befolyásolás az ellenfél ingerküszöbéig terjed, de kerüli az éles konfrontációt. Sem a Nyugat, sem a Kelet nem akar, és nem is képes keményebb biztonsági eszközöket használni Moldova térségében.

MOLDOVA BARÁTAI

Magyarország Romániával, a V4 többi tagjával, a balti államokkal és Bulgáriával együtt a Moldovai Köztársaság barátai nevű európai uniós csoporthoz tartozik, amelynek tagjai együttműködnek az ország EU-integrációjának elősegítésében, és döntő szerepük volt Chişinău uniós társult tagságának két évvel ezelőtti elnyerésében is. Nemzetközi fejlesztési projektekben vesznek részt a moldáv féllel az ottani agrárium, pénzügyi rendszer, szolgáltatások fejlődésének elősegítése érdekében.

Hazánk és Moldávia kétoldalú kereskedelme 100 millió euró körüli, jelentős magyar többlettel. Moldovában hagyományosan jó hírünk van, kedvelnek minket. Az ország a magyar gyógyszeripar, vetőmag és növényvédő szerek, illetve szolgáltató ipar számára már évtizedek óta jó felvevőpiacot jelent. Moldova természetesen nemcsak gazdaságilag érdekel bennünket, de megjelenik a biztonság- és nemzetpolitikánkban is, bár csak áttételesen.

Magyarország racionálisnak tartja a román és a moldáv államfő ez év eleji közös nyilatkozatát, amelyben kijelentették, hogy a két állam esetleges egysülésétől csak Moldova EU-tagságának megszerzése után kezdeményeznek

hivatalos párbeszédet. Meggyőződésünk, hogy az ország uniós integrálása egyben térségünk biztonságát is erősíti. Az európai értékek erősítéseként látjuk a moldovai gagauz autonómia létét, és aggódunk Bukarest nemzetpolitikája kapcsán a magyarellenes román nacionalizmus felfutása miatt. A következő évtizedek nemzetközi politikai, gazdasági kihívásait tekintetbe véve nincs más járható út, csak térségünk államainak, népeinek szolidaritása, szoros, jószomszédi együttműködése.

A moldovai fragmentált pártstruktúra nem tenne hatékonyá egy esetleges új kormányt, ezért konszenzus van abban, hogy előbb az ország pénzügyeit, gazdaságát kell konszolidálni, vagyis biztosítani a hitel hátteret és az érzékelhető, 3 százalékos feletti gazdasági növekedést. Mindez néhány év múlva elérhető lesz. Ez azt is jelenti, hogy Moldova barátainak megvan a konkrét feladatuk: segíteni a középtávú konszolidációt.

ÉRTÉKELÉS

Moldovában nem várható külpolitikai irányváltás, ám a belpolitikai helyzet mégsem teljesen kiszámítható. Ennek okai:

- Sérülékeny a gazdaság, s ha tovább csökken Moldova exportja, rövid távú pénzügyi nehézségei lehetnek. Mindez inkább a térség politikai-gazdasági helyzetének az alakulásától függ, s kevésbé Moldovától.
- Ha tovább nő a Kreml és a Fehér Ház között a versengés a Fekete-tengeren, és Oroszország megváltoztatja az EU-val kapcsolatos taktikáját, akkor megerősödhet a chişinăui politika befolyásolására vonatkozó orosz igény, ami várhatóan előrehozott választásokhoz vezetne az országban. Ez utóbbiaknak kevés esélyük van, de nem lehet teljesen kizárni. Az előrehozott választás nem áll érdekében a Nyugat-barát politikai tábornak, amely az utóbbi évben a banksikkasztási botrány miatt is erősen fragmentálódott.

A 2016. november 13-án megtartott elnökválasztás békés jellege erősíti ugyan a jogállamot, de nem oldja meg a társadalom fő gondjait: a korrupció által fogva tartott állami intézmények és a növekvő belpolitikai bizalmatlanság, elégedetlenség jelentette kihívásokat. Moldovában a széles körű politikai, gazdasági, társadalmi válság tünetei mutatkoznak. Ennek fő okai: az ország térségének turbulenciái, a keleti partnerekkel folytatott kereskedelem zuhanása, a nagyarányú kivándorlás, az ukrajnai polgárháború, az energiaügyi bizonytalanságok és – ezekkel összefüggésben – a külföldi befektetők elmaradása.

E nehézségeket erősítette fel a tavalyi banksíbolási botrány, amelynek során egy moldovai és kelet-európai bűnözőkből álló csoport – a kormányzat cinkos segítségével – 1 milliárd euró értékben rövidítette meg a főbb helyi bankok hitelállományát – ez

a kár felér a nemzeti jövedelem egynolcadával. Az említett nehézségek miatt 1 százalék körülire csökkent tavaly a GDP növekedése, és megugrott az infláció is.

A választás és az azt megelőző szenvedélyes politikai kampány rövid távon fokozta a társadalom megosztottságát, de hosszú távon remélhetőleg enyhülni fog a politikai polarizáció és feszültség. A derülátásra azért van lehetőség, mert a média által „geopolitikai küzdelemként, a jó és a rossz összecsapásaként” bemutatott belpolitika nagymértékben a külföldi hatalmak által gerjesztett szenvedélyeket tükrözi, jóval kevésbé a moldáv lakosság politikai percepcióját. A választók ugyanis egy Nyugat és Kelet felé is eredményes gazdaságra összpontosító, ideológiailag visszafogott kormányzatot szeretnének, és nem geopolitikai küzdelmet. A választás lecsengésével a nyilvánosságot máris egyre inkább a mindennapi feladatok, kihívások érdeklik, s nem az ideológiai témák.

Tehát a belpolitikai béke megerősödése várható, és azt támogatni fogja a gazdaság konszolidálódása is – ha nem lép közbe egy külföldi hatalom. Emlékezzünk arra, hogy néhány hónapja a Dnyeszter-mellék vezetői hivatalosan kérték a Kremltől, hogy a területet egyesítsék Oroszországgal. A közelgő tiraszpoli választások után várhatóan bebizonyosodik, hogy Moszkva nem anektálja a válsággal sújtott szakadár területet, inkább egy orosz és nyugati gazdasági együttműködéssel menedzselné azt, akár uniós segélyek fogadásával is – de természetesen úgy, hogy közben ott maradna az orosz békefenntartó erő. Ez majd egy erős jelzés lehet a moldovai nyilvánosság felé, és a most Kelet felé mozduló chişinăui politikai inga előreláthatóan ismét a Nyugat felé lendül.